

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський державний університет харчування та торгівлі

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних і семінарських занять
із дисципліни
для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Харків
ХДУХТ
2018

Державне та регіональне управління : методичні рекомендації до практичних і семінарських занять із дисципліни для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент» [Електронний ресурс] / укладач Л. Д. Забродська. – Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2018. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

Укладач: Л.Д.Забродська

Рецензент: проф., д-р екон. наук Т.С. Пічугіна

Кафедра менеджменту організацій і адміністрування

Схвалено методичною комісією ХДУХТ за напрямом підготовки «менеджмент»

Протокол від «27» грудня 2017 року № 4

Схвалено вченою радою ХДУХТ

Протокол від «28» грудня 2017 року № 6

Схвалено редакційно-видавничою радою ХДУХТ

Протокол від «27» грудня 2017 року № 7

© Забродська Л. Д., укладач, 2018 рік
© Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2018 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Структура навчальної дисципліни.....	6
2. Тематичний план дисципліни.....	8
<i>Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні та конституційні засади державного та регіонального управління в Україні.....</i>	<i>8</i>
Тема 1. Основи теорії державного управління.....	8
Тема 2. Методологічні засади державного управління.....	11
<i>Змістовий модуль 2. Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні.....</i>	<i>16</i>
Тема 3. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування та роль в управлінні.....	16
Тема 4. Державне регулювання економіки та управління в окремих сферах суспільного розвитку.....	21
Тема 5. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.....	31
<i>Змістовий модуль 3. Взаємодія центральних і регіональних органів державного управління та менеджмент органу державної влади.....</i>	<i>36</i>
Тема 6. Внутрішня організація та ефективність управління органу державної влади.....	36
Тема 7. Державна служба в Україні.....	40
Тема 8. Відносини органів публічної влади в системі державного управління.....	41
Тема 9. Реформування системи державного та регіонального управління.....	47
3. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів.....	50
4. Навчально-методичні матеріали до дисципліни	55

ВСТУП

Методичні рекомендації до практичних та семінарських занять з дисципліни «Державне та регіональне управління» для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Дисципліна «Державне та регіональне управління» спрямована на формування знань студентів щодо сучасного мислення та соціальних знань у галузі управління на національному і регіональному рівнях; набуття умінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій та реалізації повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

Основні завдання дисципліни «Державне та регіональне управління» полягають у вивченні:

- теоретичних принципів, методів і механізмів державного та регіонального управління;
- світового досвіду державного та регіонального управління;
- конституційних засад формування організаційної та функціональної структури державного та регіонального управління в Україні;
- концептуальних засад специфіки розвитку місцевого самоврядування та особливостей децентралізації в Україні і світі;
- статусу територіальних громад, основних громадоутворюючих чинників;
- основних засад організації діяльності посадових і виборних осіб та органів державного та регіонального управління, а також органів місцевого самоврядування, їх повноважень, та завдань з надання послуг населенню;
- практичного використання законодавчих актів, форм і методів державного та регіонального управління, а також місцевого самоврядування для аналізу та вирішення державних, місцевих і регіональних проблем.

Унаслідок вивчення дисципліни студент оволодіє такими теоретичними положеннями – вивчення: нормативно-правової бази державного та регіонального управління; теоретико-методологічні засади формування загальнодержавної та регіональної політики; закономірності управління на державному і регіональному рівнях; особливості державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях; методичні та організаційні основи управління розвитком суспільства; існуючі моделі державного управління, вітчизняну систему та структуру органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх компетенції; законодавчі та нормативно-правові засади діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні сформувати такі фахові компетентності – здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного та регіонального управління.

Програмні результати навчання:

- аналізувати та здійснювати комунікацію в різних сферах діяльності суб'єктів господарювання, органів державного та регіонального управління;
- знати теорії, методи і функції менеджменту, сучасні концепції лідерства;
- застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання, органів державного та регіонального управління;
- застосовувати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;
- виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Дисципліна «Державне та регіональне управління» передбачає модульний контроль та завершується семестровим контролем – іспитом.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1 – Структура навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління» для студентів денної та заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та конституційні засади державного та регіонального управління в Україні												
Тема 1. Основи теорії державного управління	9	2	2			5	9					7
Тема 2. Методологічні засади державного управління	9	2	2			5	9	2	2			7
Разом за змістовим модулем 1	18	4	4			10	18	2	2			14
Змістовий модуль 2. Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні												
Тема 3. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування та роль в управлінні	15	4	4			7	15					13
Тема 4. Державне регулювання економіки та управління в окремих сферах суспільного розвитку	17	6	4			7	17	4	2			15
Тема 5. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні	15	6	2			7	15					13
Разом за змістовим модулем 2	47	16	10			21	47	4	2			41
Змістовий модуль 3. Взаємодія центральних і регіональних органів державного управління та менеджмент органу державної влади												
Тема 6. Внутрішня організація та ефективність управління органу державної влади	16	4	4			8	10	2	2			9
Тема 7. Державна служба в Україні	8	2	2			4	10					9

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 8. Відносини органів публічної влади в системі державного управління	11	4	2			5	10					9
Тема 9. Реформування системи державного та регіонального управління	10	2	2			6	15					14
Разом за змістовим модулем 3	45	12	10			23	45	2	2			41
Модуль 2												
4. ІНДЗ	10	–	–	–	10	–	10	–	–	–	10	–
Усього годин	120	32	24		10	54	120	8	6		10	96

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та конституційні засади державного та регіонального управління в Україні

Тема 1. Основи теорії державного управління

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 30–35 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 40 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 1.1 і 1.2.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне семінарське заняття.

Мета заняття: сформувати у студентів навички зі систематизації та узагальнення необхідних положень щодо обґрунтування відповідей на основі вивчення фахової літератури щодо основних положень теми.

Зміст заняття: набуття вмінь у студентів щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних теоретичних положень за визначеною проблемою.

Завдання 1.1. Проаналізувати за різними науковими та навчальними джерелами основні теорії систем та моделі державного управління.

Завдання оформити у формі табл. 1.1–1.4.

Таблиця 1.1 – Основні теорії системного управління

№ з/п	Назва школи з посиланнями на літературні джерела	Вчені	Мета	Основні риси	Недоліки

Таблиця 1.2 – Сучасні концепції та підходи до визначення суті поняття «держава»

№ з/п	Визначення з посиланнями на літературні джерела	Основні ознаки	Обґрунтування загальних рис і особливостей

Таблиця 1.3 – Сучасні концепції та підходи до визначення суті поняття «влада»

№ з/п	Визначення з посиланнями на літературні джерела	Основні ознаки	Обґрунтування загальних рис і особливостей

Таблиця 1.4 – Сучасні концепції та підходи до визначення суті поняття «державне управління»

№ з/п	Визначення з посиланнями на літературні джерела	Основні ознаки	Обґрунтування загальних рис і особливостей

Завдання 1.2. Порівняти основні теорії та школи державного управління (сутність, особливості, автори) за схемою (рис. 1.1).

Завдання оформити у вигляді табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Теорії та школи державного управління

№ з/п	Теорії та школи державного управління	Сутність	Особливості	Автори з посиланнями на літературні джерела	Період
1					

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Навести характерні риси поняття «управління» як суспільного явища.
2. Охарактеризувати управління як функцію суспільного життя.
3. Що є відправними засадами управління? Навести приклади.
4. Навести типові риси поняття «держава» щодо її управлінської взаємодії із суспільством.
5. Охарактеризувати об'єктивні основи управління.
6. Навести основні ознаки держави.
7. Що виступає суб'єктом державного та суспільного управління й менеджменту?
8. Що таке державне управління?
9. У чому полягає специфіка державного управління як виду управління?
10. Навести ознаки державного управління.
11. Які риси характерні для державного управління як самостійної форми державної діяльності, що впливають із його природи – здійснення виконавчих і розпорядчих повноважень?
12. Які специфічні ознаки характерні державному управлінню щодо управлінського характеру та правової природи функцій держави?
13. Які специфічні риси державного управління дають змогу зрозуміти його зміст та розкрити сутність?

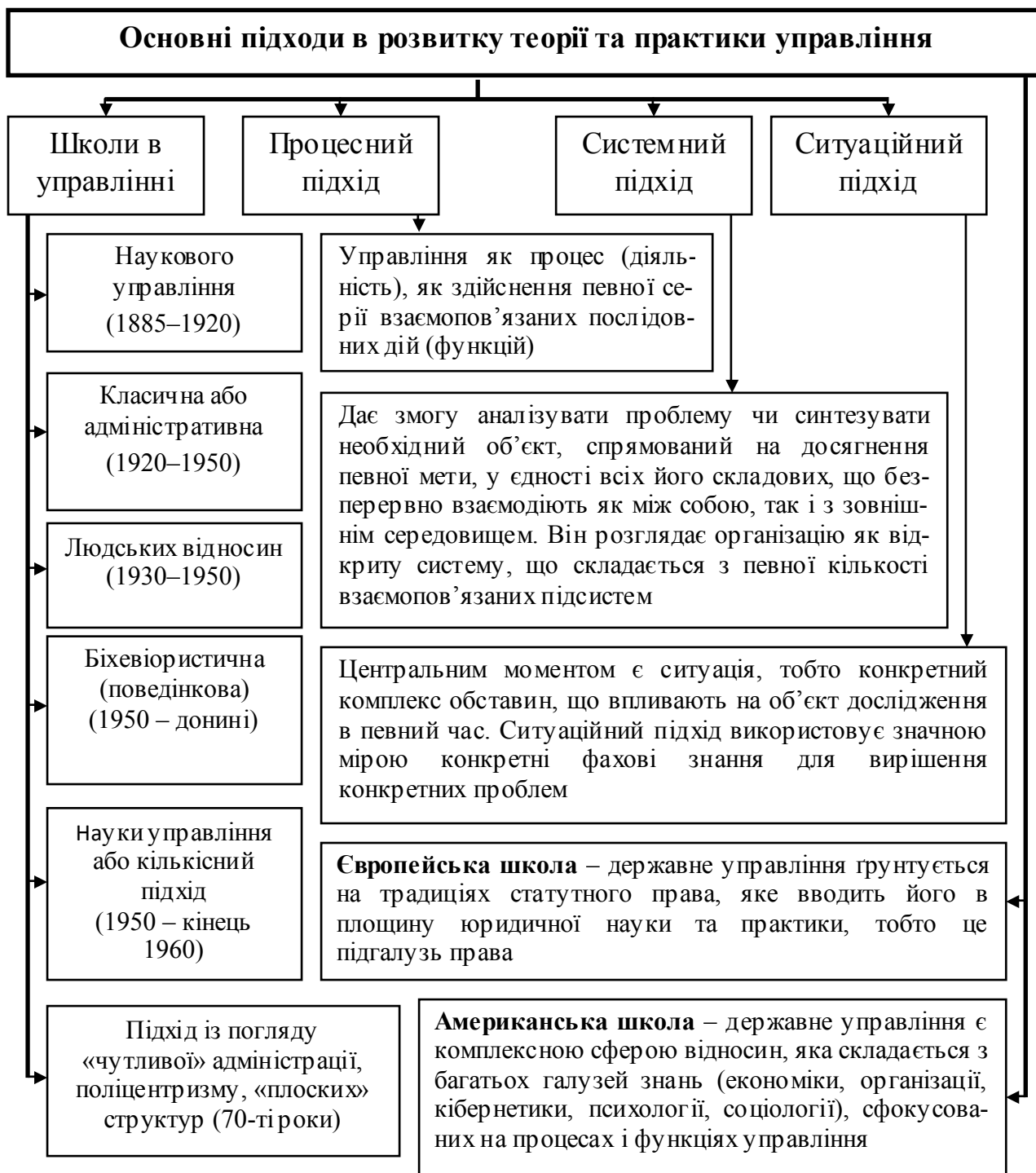

Рисунок 1.1 – Основні теорії та школи державного управління

14. Навести ознаки державного управління щодо його особливостей управління справами суспільства з метою досягнення юридично визнаних цілей?

15. Охарактеризувати загальносистемні принципи державного управління.

16. Охарактеризувати структурні принципи державного управління.

17. Охарактеризувати спеціалізовані принципи державного управління.

18. Визначити вимоги до принципів державного управління.
19. Що є критерієм ефективності використання принципів державного управління?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Суспільство, держава, економіка: взаємодія та розвиток.
2. Багатогранність державного управління.
3. Об'єктивні та суб'єктивні передумови державного управління.

Тема 2. Методологічні засади державного управління

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 20–25 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 30 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 2.1–2.7.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 20 хв. тестовий контроль знань за першим змістовним модулем.

5-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне семінарське заняття.

Мета заняття: сформувати у студентів навички зі систематизації та узагальнення необхідних положень щодо обґрунтування відповідей на основі вивчення фахової літератури щодо основних положень теми.

Зміст заняття: набуття вмінь у студентів щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних теоретичних положень за визначеною проблемою.

Завдання 2.1. Проаналізувати за різними науковими та навчальними джерелами основні методологічні підходи до державного управління.

Завдання оформити у формі табл. 2.1, 2.2, 2.3.

Таблиця 2.1 – Методологічні підходи до державного управління

Методологічний підхід	Характеристика	Основні риси	Недоліки
Тоталітарний			
Демократичний			
Державно-релігійний			

Таблиця 2.2 – Методи державного управління

Методи загальнонаукові	Характеристика	Основні риси	Недоліки

Таблиця 2.3 – Методи державного управління

Методи спеціальні	Характеристика	Основні риси	Недоліки

Завдання 2.2. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.1).

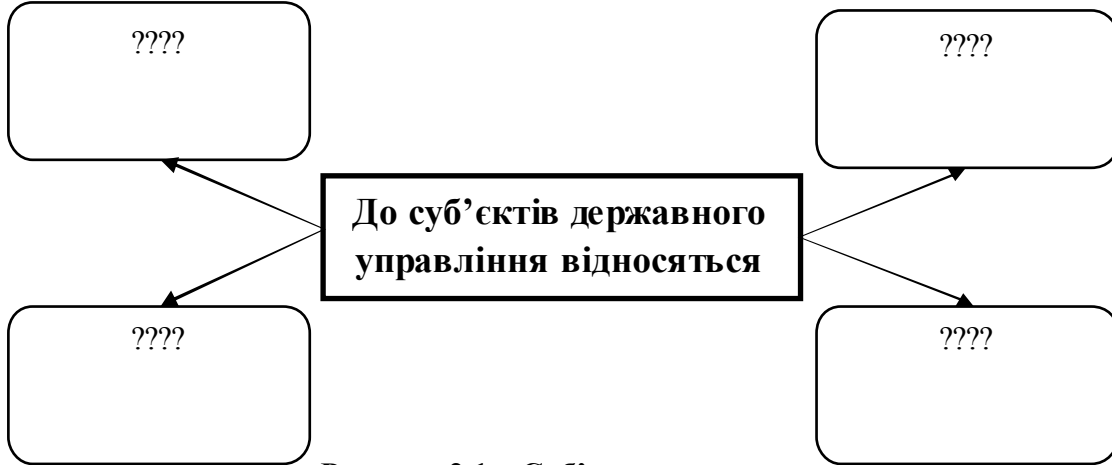

Рисунок 2.1 – Суб'єкти державного управління

Завдання 2.3. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.2) та пояснити текст.

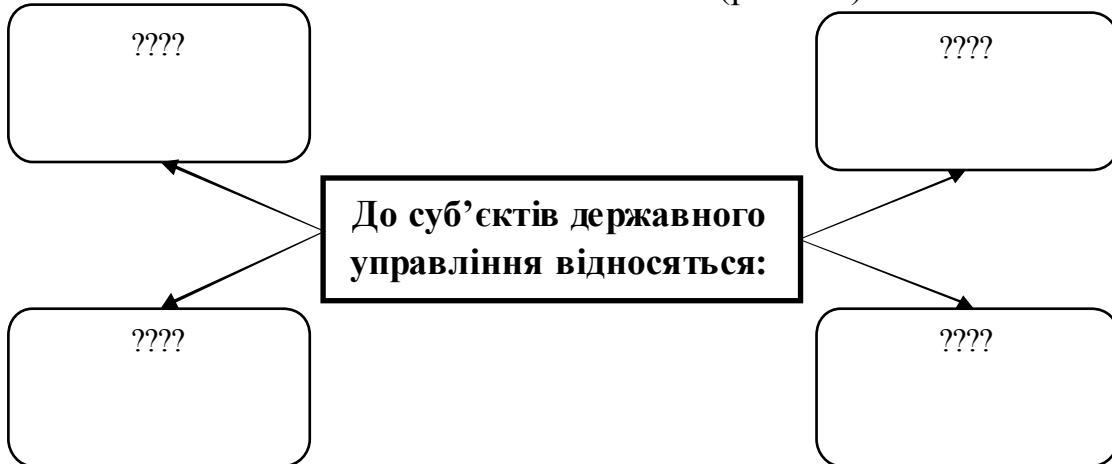

Рисунок 2.2 – Об'єкти державного управління

Завдання 2.4. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.3) та пояснити текст.

Рисунок 2.3 – Загальносистемні принципи державного управління

Завдання 2.5. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.4) та пояснити текст.

Рисунок 2.4 – Структурні принципи державного управління

Завдання 2.6. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.5) та пояснити текст.

Рисунок 2.5– Спеціалізовані принципи державного управління

Завдання 2.7. Заповнити клітинки схеми (рис. 2.6) та пояснити текст.

Рисунок 2.6– Вимоги до цілей державного управління

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями школи наукового управління?
2. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями класичної або адміністративної школи в управлінні?
3. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями школи людських відносин?
4. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями біхевіористичної теорії?
5. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями школи науки управління або кількісного підходу до управління?
6. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями процесного підходу до управління?
7. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями системного підходу до управління?
8. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями ситуаційного підходу до управління?
9. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями європейської школи управління?
10. Які основні риси державного управління відбиваються основними положеннями американської школи управління?
11. У чому полягають основні аспекти тоталітарного підходу до державного управління?
12. У чому полягають основні аспекти демократичного підходу до державного управління?
13. У чому полягають основні аспекти державно-релігійного підходу до державного управління?
14. Що є суб'єктами державного управління?
15. Що є об'єктами державного управління?
16. Охарактеризуйте цілі державного управління.
17. Охарактеризуйте вимоги до цілей державного управління.
18. Навести функції державного управління.
19. Навести функції органів державної влади.
20. Сутність категорії «регіональне управління», особливості, зміст.
21. Сутність категорії «територіальне управління», особливості, предмет, зміст.
22. Які Вам відомі в системі територіальної влади територіальні рівні управління?
23. Сформулюйте концептуальну схему механізму регіонального управління.
24. Охарактеризувати сутнісні характеристики (рис) організаційної структури державного управління.
25. Навести основи побудови організаційної структури державного управління.

26. У чому полягають переваги та недоліки лінійної організаційної структури управління?

27. У чому полягають переваги та недоліки функціональної організаційної структури управління?

28. У чому полягають переваги та недоліки лінійно-функціональної (штабної) організаційної структури управління?

29. У чому полягають переваги та недоліки програмно-цільової організаційної структури управління?

30. У чому полягають переваги та недоліки матричної організаційної структури управління?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Формування дерева цілей державного управління в Україні.
2. Фундаментальні елементи процесу державного управління.
3. Суб'єкти та об'єкти державного управління.
4. Функціональна структура державного управління.

Змістовий модуль 2. Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні

Тема 3. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування та роль в управлінні

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 20–25 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 50 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 3.1–3.4.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне семінарське заняття.

Мета заняття: сформувати у студентів знань щодо конституційних засад формування організаційної та функціональної структури державного та регіонального управління в Україні.

Зміст заняття: на основі вивчення фахової літератури щодо основних положень теми систематизувати та узагальнювати положення щодо обґрунтування результатів роботи завдань.

Завдання 3.1. Заповнити клітинки схеми (рис. 3.1) та пояснити текст.

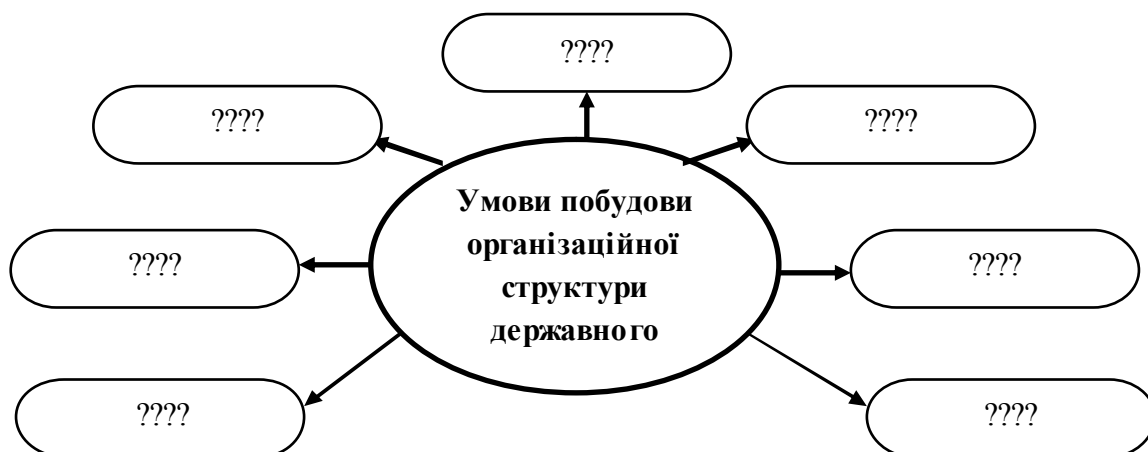

Рисунок 3.1 – Основні умови побудови організаційної структури державного управління

Завдання 3.2. Проаналізувати та узагальнити за різними науковими та навчальними джерелами особливості організаційних структур державного управління.

Завдання оформити у формі табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Організаційні структури державного управління

Організаційна структура державного управління	Характеристика	Основні риси	Недоліки
Функціональна			
Функціонально-лінійна			
Програмно-цільова			
Матрична			

Завдання 3.3. Проаналізувати та узагальнити за різними науковими та навчальними джерелами особливості форм державного устрою.

Завдання оформити у формі табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Характеристика форм державного устрою

Форма державного устрою	Характеристика	Основні риси	Недоліки
Унітарна			
Федеративна			
Конфедеративна			

Завдання 3.4. Проаналізувати та узагальнити за різними науковими та навчальними джерелами особливості форм державної влади.

Завдання оформити у формі табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Характеристика форм державної влади

Форма державної влади	Характеристика	Основні ознаки	Вищий орган влади	Органи влади	Функції
Законодавча					
Виконавча					
Судова					

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Навести порівняльну характеристику понять «державна влада» та «орган державної влади».
2. Навести ознаки органу державної влади.
3. Охарактеризувати систему органів державної влади.
4. У чому полягає адміністративний аспект державного управління?
5. Обґрунтувати необхідність співвідношення централізації та децентралізації у сфері державного управління.
6. Охарактеризувати державний устрій як визначальний чинник побудови організаційної структури державного управління.

7. Охарактеризувати форми державного устрою.
8. Охарактеризувати законодавчу владу в системі державного управління.
9. Охарактеризувати виконавчу владу в системі державного управління.
10. Охарактеризувати судову владу в системі державного управління.
11. Охарактеризувати контрольну владу в системі державного управління.
12. Навести особливості інституту президентства.
13. Навести особливості організаційної структури державного управління в Російській Федерації.
14. Навести особливості організаційної структури державного управління у Федеративній Республіці Німеччині.
15. Навести особливості організаційної структури державного управління у Франції.
16. Навести особливості організаційної структури державного управління у Великобританії.
17. Навести особливості організаційної структури державного управління в Італії та Румунії.
18. Визначити особливості відповідальності урядів та інших вищих суб'єктів виконавчої влади в провідних країнах світу (країну студент обирає самостійно).

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Державний устрій та модель державного управління.
2. Договірна теорія виникнення держави та її еволюція.
3. Україна: унітарна держава та суперечності державного управління.
4. Інститути державної влади та їх роль в державному управлінні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4 (2 год)

План заняття:

- 1-й етап. Протягом 20–25 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.
- 2-й етап. Протягом 30 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 3.5–3.6.
- 3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.
- 4-й етап. Протягом 20 хв. тестовий контроль знань за темою 3.
- 5-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: сформувати у студентів навички роботи з нормативно-правовими актами, законами України, визначати специфічні ознаки апарату державного управління, класифікувати органи державного управління,

обґрунтувати визначення та основні повноваження ВРУ, Президента України, КМУ, ЦОВВ, МДА, міністерств.

Зміст заняття: набуття практичних навичок у студентів щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних теоретичних положень за визначеною проблемою.

Завдання 3.5. Проаналізувати та узагальнити особливості функціональних повноважень вищими органами державної влади
Завдання оформити у формі табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Особливості функціональних повноважень вищих органів державної влади в Україні

Орган державної влади	Функції	Основні повноваження	Структурні органи	Функції структурних органів	Повноваження структурних органів
Верховна Рада					
Інститут Президента					
Інститут Прем'єр-міністра					
Кабінет Міністрів					

Завдання 3.6.

1. За основними ознаками класифікувати органи державного управління.
2. Дати визначення категорій «компетенція органу», «відповідальність (політична)», «відповідальність (крім політичної)», «підзвітність і підконтрольність».
3. Побудувати структурну схему КМУ та його апарату.
4. Побудувати структурну схему міністерства (за вибором студента).

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити принципи побудови й діяльності органів державної влади в Україні.
2. Навести класифікацію органів державної влади в Україні.
3. Охарактеризувати організаційні зв'язки між суб'єктами державного управління в Україні.
4. Навести систему повноважень Верховної Ради України.
5. Охарактеризувати функції Верховної Ради України.
6. Визначити основні стадії законодавчого процесу в Україні.
7. Навести систему повноважень Президента України.
8. Охарактеризувати функції Президента України.
9. Визначити основні стадії законодавчого процесу в Україні.

10. Охарактеризувати повноваження та взаємозв'язок функцій дорадчих, консультативних та допоміжних інституцій Президента України.
11. Охарактеризувати повноваження, взаємозв'язок функцій структурних підрозділів Адміністрації Президента України.
12. Охарактеризувати систему виконавчої влади України.
13. Навести управлінські зв'язки щодо виконавчої влади України.
14. Охарактеризувати систему центральних органів виконавчої влади в Україні.
15. Навести повноваження керівника центрального органу виконавчої влади в Україні.
16. У чому полягає призначення центральних органів виконавчої влади України.
17. Охарактеризувати структуру та компетенції Кабінету Міністрів України.
18. Навести повноваження Уряду України.
19. Навести повноваження міністерств України.
20. Охарактеризувати територіальні органи центральних органів виконавчої влади.
21. Поясніть суть місцевих державних адміністрацій та їх роль у державному управлінні.
22. У чому полягають повноваження місцевих державних адміністрацій?
23. Охарактеризувати відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.
24. На чому ґрунтуються відносини місцевих державних адміністрацій із Президентом України?
25. На чому ґрунтуються відносини місцевих державних адміністрацій з Кабінетом Міністрів України?
26. На чому ґрунтуються відносини місцевих державних адміністрацій з органами виконавчої влади України?
27. На чому ґрунтуються відносини місцевих державних адміністрацій з міністерствами та іншими ЦОВВ України?
28. На чому ґрунтуються відносини між обласними та районними місцевими держадміністраціями?
29. На чому ґрунтуються відносини між державою та суспільством?
30. Навести структуру обласної державної адміністрації.
31. Охарактеризувати особливості регіонального управління у Федеративній Республіці Німеччині.
32. Охарактеризувати особливості регіонального управління у Франції.
33. Охарактеризувати особливості регіонального управління в Польщі.
34. У чому полягає роль місцевого самоврядування в управлінні регіональним розвитком?
35. Дати визначення понять «регіональна» та «економічна політика», їх об'єкта та суб'єкта.

36. Охарактеризувати мету регіональної економічної політики. Стратегія й тактика регіональної економічної політики.

37. Сформулюйте зміст регіональної політики. Визначте її основні аспекти.

38. Охарактеризувати завдання регіональної економічної політики.

39. Сформулюйте основні риси стратегічних і тактичних завдань регіональної політики щодо їх реалізації у часі.

40. Охарактеризувати принципи регіональної політики щодо їх реалізації у часі.

41. Якими, на Вашу думку, є пріоритети регіональної економічної політики. Як ці пріоритети реалізуються в практичних цілях?

42. Які Вам відомі організаційно-економічні форми державного регулювання регіонального розвитку?

43. Роль регіональної політики з питань реформування міжбюджетних відносин.

44. Роль місцевих органів влади в регіональному розвитку.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Інститути держави в Україні та державне управління.

2. Законодавча влада в Україні: управлінські функції, етапи формування та структура.

3. Виконавча влада в Україні: управлінські функції, організаційна структура та відповідальність.

4. Судова влада в Україні: управлінські функції, суперечності та результативність.

5. Інститут Президента та його роль у державному управлінні.

6. Міністерства України та їх роль у державному управлінні.

7. Державні комітети (державні служби) України та їх роль у державному управлінні.

8. Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка.

Тема 4. Державне регулювання економіки та управління в окремих сферах суспільного розвитку

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 10–15 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 55–60 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 4.1–4.6.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування способів реалізації різних видів державного регулювання різних сфер економіки країни.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути сформовані професійні компетентності щодо аналізу та здійснення комунікацій у різних сферах діяльності суб'єктів господарювання, органів державного та регіонального управління.

Практичне завдання 4.1.

Фактори економічного зростання та специфіка їх дії в Україні.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.1.

Пропонується розкриття питання за таким планом:

- 1) дати характеристику основних груп факторів економічного зростання;
- 2) навести приклад дії кожного з факторів економічного зростання на розвиток України;
- 3) оцінити вплив (прямий чи непрямий) факторів економічного зростання на розвиток України.

Практичне завдання 4.2.

На підставі даних, наведених у табл. 4.1, розрахувати реальний ВВП України у зазначені роки, темпи зростання й приросту реального й номінального ВВП, а також визначити темпи інфляції.

Таблиця 4.1 – Номінальний ВВП та індекс цін в Україні

Показник	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
Номінальний ВВП, млрд грн	1082,6	1316,6	1408,8	1454,9
Індекс цін	1,091	1,046	1,002	1,005

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.2.

Реальний ВВП розраховується за допомогою коректування номінального ВВП на індекс цін (відношення номінального ВВП та індексу цін).

Темпи зростання (ТЗ) і темпи приросту (ТП) визначаються за 14 формулами:

$$ТЗ = \frac{П_i}{П_{i-1}} \times 100,$$

$$ТП = \frac{П_i - П_{i-1}}{П_{i-1}},$$

де $TЗ$ - темпи зростання показника;

$ТП$ - темпи приросту показника;

Для розрахунків темпу інфляції використовується формула:

$$T_i = \frac{I_{ц1} - I_{ц0}}{I_{ц0}} \times 100,$$

де $I_{ц1}$, $I_{ц0}$ – відповідно індекси цін у поточному і попередньому роках.

Практичне завдання 4.3.

Провести аналіз реалізації бюджетної політики в Україні на основі розрахунку рівня дефіциту (профіциту) бюджету у відсотках до ВВП за аналізований період. Відомо, що обсяг ВВП у базовому році склав 1408 800 млн. грн., а у звітному році – 1454900 млн грн. Вихідні дані для розрахунку рівня дефіциту (профіциту) бюджету у відсотках до ВВП за аналізований період представлено у табл. 4.2.

Таблиця 4.2 – Вихідні дані для розрахунків (у млн грн.)

Показник	Базовий рік	Звітний рік
Доходи Державного бюджету країни	346054	339180,3
Видатки Державного бюджету країни	395681,5	403403,2
Профіцит (дефіцит) Державного бюджету країни	розрахувати	розрахувати

Здійснити аналіз результатів та зробити висновки.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.3.

Профіцит (дефіцит) бюджету розраховується як різниця між величиною доходів бюджету і величиною видатків бюджету. Профіцит бюджету спостерігається, якщо різниця між величиною доходів бюджету і величиною видатків бюджету позитивна. Дефіцит бюджету спостерігається, якщо різниця між величиною доходів бюджету і величиною видатків бюджету від'ємна.

Рівень дефіциту (профіциту) бюджету у відсотках до ВВП (P_{δ} до ВВП) визначається за формулою:

$$P_{\delta = \delta \text{ до ВВП}} = \frac{П_{\delta} (Д_{\delta})}{ВВП} \times 100,$$

де $П_{\delta}$ ($Д_{\delta}$) – відповідно профіцит чи дефіцит бюджету, грн;

$ВВП$ – величина номінального ВВП, грн.

Практичне завдання 4.4.

Оцініть стан сучасної соціальної політики на основі визначення втрат ВВП від недовикористання виробничих можливостей країни через циклічне безробіття. Відомо, що рівень безробіття в Україні на кінець 2013 року, який розрахований за методологією Міжнародної організації праці (МОП), склав 7,2%, рівень природного безробіття склав 6%, а номінальний ВВП у 2013 році становив 1 454 900 млн грн.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.4.

Математична залежність втрат ВВП від циклічного безробіття була виведена Артуром Оукеном (закон Оукена) і формулюється наступним чином: якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1%, то втрати ВВП становлять 2,5%. Згідно з законом Оукена:

$$\frac{Y - Y^*}{Y^*} = -\beta \times (U - U^*),$$

де Y – фактичний ВВП, грн;

Y^* – потенційний ВВП, грн;

U – фактичний рівень безробіття, %;

U^* – природний рівень безробіття, %;

β – емпіричний коефіцієнт чутливості ВВП до зміни циклічного безробіття (коефіцієнт Оукена), який дорівнює 2,5.

Практичне завдання 4.5.

Здійснити секвестр витрат бюджету за квартал і визначити відсоток виконання затвердженого бюджету за витратами.

Вихідні дані:

1. Надходження в бюджет (фактичні витрати після секвестру) за квартал – 4 065 млн грн.

2. Статті затвердженого бюджету і величина критичного мінімуму фінансування за кожною статтею наведені в табл. 4.3.

Таблиця 4.3 – Статті затвердженого бюджету

Статті витрат бюджету	Витрати затвердженого бюджету, млн грн	Критичний мінімум фінансування ("захищені" статті), млн грн
Фінансування послуг загального призначення	1626	1200
Фінансування суспільних послуг	1897	1500
Фінансування послуг, пов'язаних з економічною діяльністю	1084	500
Інші витрати	813	400
Усього	5420	3600

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.5.

Секвестр бюджету – корекція (збільшення або зменшення) витрат бюджету у зв'язку з відхиленням між сумою поточних і запланованих доходів бюджету.

Розподіл витрат, що перевищують суму «захищених» статей, здійснюється пропорційно структурі витрат затвердженого бюджету.

Практичне завдання 4.6

Використовуючи представлені у табл. 4.4 основні параметри грошово-кредитної політики:

1. Динаміку номінального й реального ВВП у 1-й рік, 2-й рік, 3-й рік.
2. Рівень і темп зростання монетизації економіки у 1-й рік, 2-й рік, 3-й рік.

Таблиця 4.4 – Основні параметри грошово-кредитної політики

Дата	Грошова маса, млрд грн	Швидкість обігу грошей, кількість обертів за рік	Індекс цін
На початок 1-го року	487,3	1,87	1,123
На початок 1-го року	598,4	1,81	1,091
На початок 1-го року	664,4	1,98	1,046

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.6.

Швидкість обігу грошей розраховується як відношення величини номінального ВВП до величини грошової пропозиції (грошової маси). Рівень монетизації зворотною величиною від швидкості обігу грошей.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Чи може саморегульована економіка досягнути сталої динамічної рівноваги?
2. Як практично в довгостроковому аспекті змінюється роль держави в економіці розвинених країн?
3. Чим зумовлено підвищення ролі держави в управлінні сучасною економікою?
4. Чи є закономірністю постійне зменшення державного сектору в розвинутій ринковій економіці?
5. Якими методами держава забезпечує зростання економіки країни?
6. Які основні завдання державного регулювання економіки?
7. Які основні важелі та напрями регулювання економіки державою?
8. Що таке державне регулювання економіки?
9. Чим викликана необхідність державного регулювання економіки?

10. Назвіть основні завдання державного регулювання економіки в розвинених країнах.
11. Охарактеризуйте механізм державного регулювання в різних економічних системах.
12. Охарактеризуйте основні теорії державного регулювання економіки.
13. Назвіть основні функції державного регулювання економіки.
14. Чому економічним функціям належить особливе місце серед сукупності функцій, які виконує держава?
15. Назвіть основні принципи державного регулювання.
16. Поясніть суть і основні чинники формування ефективної держави.
17. Що включає в себе поняття «методи державного регулювання»?
18. Яка система методів державного регулювання економіки?
19. Які інструменти й методи державного регулювання економіки є найбільш ефективними?
20. Чому розмежування економічних і адміністративних методів державного регулювання часто має умовний характер?
21. Охарактеризуйте основні інструменти адміністративного регулювання економіки.
22. Охарактеризуйте випадки, що визначають доцільність застосування адміністративних методів регулювання в ринкових умовах господарювання.
23. Назвіть відмінності між такими інструментами державного регулювання, як субсидія, субвенція, дотація.
24. Яке місце займає правова норма в правовому регулюванні економіки?
25. Охарактеризуйте систему органів державної влади та їх функції у сфері державного регулювання економіки.
26. Які чинники визначають зміни в структурі економіки?
27. Які основні недоліки сучасної структури економіки України?
28. Які основні завдання розвитку структури економіки України?
29. Які загальні умови розвитку інновацій в економіці?
30. Що повинна робити держава для створення умов інноваційного розвитку?
31. Чи може інноваційний розвиток формуватися як результат ринкового саморегулювання без впливу держави?
32. Назвіть заходи з оптимізації структури економіки.
33. Що являє собою механізм державної структурної політики?
34. Що таке інноваційна модель розвитку економіки?
35. Яким чином законодавство України регулює розвиток міжнародних економічних відносин держави?
36. Яким чином Конституція України визначає основні принципи зовнішньої політики держави?
37. Охарактеризувати організаційні та правові механізми зовнішньоекономічної діяльності України.
38. Що розуміють під промисловою політикою й чому необхідне державне регулювання промисловості України?

39. Які існують найважливіші напрями промислової політики в Україні й чому?
40. Які завдання та напрями аграрної політики?
41. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми земельної реформи в сільському господарстві України.
42. У чому полягають особливості та розвиток фермерських господарств в Україні?
43. У чому полягають особливості та розвиток соціально-споживчого комплексу України?
44. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання торгівлі в Україні.
45. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання ресторанного господарства в Україні.
46. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання житлово-комунального комплексу в Україні.
47. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання розвитку підприємництва в Україні.
48. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання торгівлі в Україні.
49. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми регулювання розвитку малого бізнесу в Україні.
50. Охарактеризуйте спрямованість та основні проблеми формування конкурентного середовища в Україні.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Громадянин та державне управління: реалізація прав і свобод.
2. Добровільні об'єднання громадян та їх роль в управлінні суспільством.
3. Державні пріоритети та визначення стратегічних, тактичних та оперативних цілей.
4. Планування як визначальний елемент державного управління: суть, організація, функції та види.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (2 год)

План заняття:

- 1-й етап. Протягом 10–15 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.
- 2-й етап. Протягом 40 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 4.7–4.8.
- 3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.
- 4-й етап. Протягом 20 хв. тестовий контроль знань за темою 4.

5-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування способів реалізації різних видів державного регулювання різних сфер економіки країни.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути сформовані професійні компетентності щодо аналізу та здійснення комунікацій у різних сферах діяльності суб'єктів господарювання, органів державного та регіонального управління.

Практичне завдання 4.7

Визначити чисельність трудових ресурсів у прогностному році.

Вихідні дані:

Чисельність населення в непрацездатному віці у прогностному році становить 40%.

Чисельність населення в базисному році – 45778,5 тис. осіб.

Чисельність населення у віці до 16 років у прогностному році становить 7004,1 тис. осіб.

Питома вага працюючих у прогностному році серед осіб пенсійного віку – 27,7 %, серед підлітків молодше 16 років – 0,7%.

Чисельність непрацюючих працездатного віку, що одержують пенсії на пільгових умовах у прогностному році – 400 тис. осіб.

Чисельність непрацюючих інвалідів 1-ї та 2-ї груп у працездатному віці – 300 тис. осіб.

Сальдо міграції трудових ресурсів у прогностному році – 30 тис. осіб.

Темп зростання населення у прогностному році – 98%.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.7.

Чисельність трудових ресурсів складається з чисельності працездатного населення в працездатному віці, чисельності працюючих осіб пенсійного віку і працюючих підлітків молодше 16 років. Також на чисельність трудових ресурсів впливає міграційне сальдо.

Практичне завдання 4.8

Скласти баланс ринку праці та визначити чисельність безробітних на кінець року.

Вихідні дані:

Зростання кількості робочих місць за рахунок підвищення коефіцієнта змінності роботи підприємств – 4 тис. осіб. Чисельність випускників навчальних закладів – 105 тис. осіб. Чисельність осіб, звільнених з народного господарства – 235 тис. осіб. Чисельність підлітків молодше 16 років – 218 тис. осіб. Створення нових робочих місць за рахунок інвестицій – 265 тис. осіб. Чисельність незайнятих осіб інших категорій – 290 тис. осіб. Кількість робочих місць, звільнених у зв'язку з виходом працівників на пенсію, призивом до

збройних сил та інших обставин – 352 тис. осіб. Збільшення кількості робочих місць за рахунок використання гнучких форм зайнятості населення – 8 тис. осіб. Чисельність безробітних на початок року – 65 тис. осіб. Збільшення попиту на робочу силу за рахунок інших факторів – 62 тис. осіб.

Методичні рекомендації до виконання завдання 4.8.

Для обґрунтування забезпеченості робочою силою, прогнозу рівня безробіття в країні розробляють баланс ринку праці, що показує з однієї сторони пропозицію робочої сили (кількість безробітних на початок року, число звільнених з різних причин, кількість випускників тощо), а з іншої – попит на робочу силу (кількість вакантних місць на початок року, створення нових робочих місць тощо).

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому полягають особливості та розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні?
2. Які основні завдання соціальної політики держави?
3. Які основні показники рівня життя населення України?
4. Які основні напрями соціальної політики держави?
5. Які основні заходи подолання та пом'якшення наслідків безробіття?
6. Як визначається рівень бідності?
7. Які основні заходи з подолання бідності?
8. Що створює економічну основу підвищення рівня доходів населення?
9. Із чого складається сума доходів населення?
10. Якими методами держава регулює заробітну платню?
11. Які основні форми пенсійного забезпечення?
12. Які показники нерівномірності доходів?
13. Поняття «соціальна інфраструктура», його інтерпретація.
14. Які функціонально взаємопов'язані підсистеми формують соціальну інфраструктуру?
15. Мета й основні завдання соціальної інфраструктури.
16. Сформулюйте функції соціальної інфраструктури.
17. Які негативні тенденції зумовила криза в соціальній інфраструктурі України?
18. Структура матеріально-побутової підсистеми соціальної інфраструктури. Сформулюйте пропозиції щодо поліпшення житлово-комунального господарства.
19. Тенденції розвитку торгівлі та ресторанного господарства. Напрями розвитку цієї сфери.
20. Структура соціально-культурної сфери. Охарактеризуйте життєвий рівень населення, охорони здоров'я.
21. Охарактеризуйте рівень освіти й культури та пріоритети їх розвитку.
22. Поняття «рекреаційні ресурси». Охарактеризуйте напрями розвитку рекреації.

23. Поняття туристичної сфери. Охарактеризуйте напрями розвитку туризму в Україні.

24. У чому полягають особливості державного управління в адміністративно-політичній сфері?

25. Охарактеризуйте політику як науку, мистецтво й вид діяльності.

26. Назвіть види політики держави, їх цілі, принципи формування, інструменти реалізації.

27. У яких ситуаціях людина стає суб'єктом політики?

28. За яких умов політика може бути моральною, а за яких – аморальною?

29. Як співвідносяться засоби політики (сила, мораль, право)?

30. Чим відрізняються політичні закономірності від природних?

31. Розкрийте зміст поняття «політика» в різних значеннях.

32. У чому полягає відмінність між національною та економічною безпекою?

33. Назвіть складові економічної безпеки.

34. Назвіть основні риси економічної безпеки.

35. Що таке соціальна безпека?

36. Шляхи підвищення рівня соціальної безпеки держави.

37. Як впливають інтеграційні процеси України у світове господарство на її економічну безпеку?

38. Охарактеризуйте механізм гарантування економічної безпеки держави.

39. Охарактеризуйте особливості управління соціально-культурним комплексом України.

40. У чому полягає відмінність регулювання освітньої діяльності в Україні?

41. У чому полягає відмінність регулювання діяльності комплексу фізичної культури та спорту в Україні?

42. У чому полягає відмінність регулювання діяльності комплексу охорони здоров'я в Україні?

43. У чому полягає відмінність формування та регулювання сфери ідеології в Україні?

44. Яким чином впливає держава на розвиток інформаційного простору, формування суспільної свідомості в Україні?

45. Яким чином здійснюється державне управління у сфері особистого життя людини в Україні?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Теорія суспільного договору та суперечності управління суспільством.
2. Еволюція суспільних функцій держави.
3. Політична влада та її вплив на розвиток суспільства.
4. Економічна влада (влада грошей) у системі державного управління.
5. Реалізації економічної функції держави в різних країнах світу.

6. Реалізації соціальної функції держави в різних країнах світу.
7. Реалізація соціальної функції держави в Україні.

Тема 5. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (2 год.)

План заняття:

- 1-й етап. Протягом 10–15 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.
- 2-й етап. Протягом 60 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 5.1–5.5.
- 3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.
- 4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань і формування професійних компетентностей щодо концептуальних засад специфіки розвитку місцевого самоврядування та особливостей децентралізації в Україні і світі.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути сформовані професійні компетентності щодо вибору з альтернативних варіантів раціональні управлінські рішення у процесі реалізації місцевого самоврядування та визначення статусу територіальних громад, основних громадоутворюючих чинників.

Практичне завдання 5.1

Заповніть табл. 5.1 «Головні характеристики макросистем місцевого управління».

Таблиця 5.1 – Головні характеристики макросистем місцевого управління

Правові концепції	Норма права	Органи управління
<i>Романська макросистема місцевого самоуправління</i>		
<i>Британська макросистема місцевого самоуправління</i>		
<i>Германська макросистема місцевого самоуправління</i>		
<i>Американська макросистема місцевого самоуправління</i>		
<i>Скандинавська макросистема місцевого самоуправління</i>		

Практичне завдання 5.2

Заповніть табл. 5.2, в якій потрібно визначити певні особливості кожного з етапів становлення місцевого самоврядування в Україні.

Таблиця 5.2 – Історичний аспект становлення місцевого самоврядування в Україні

Етапи становлення	Особливості
Місьцеве самоврядування в античних державах українського Причорномор'я	
Місьцеве самоврядування за часів Київської Русі	
Місьцеве самоврядування в Українських землях у складі Великого князівства Литовського і Польського Королівства	
Місьцеве самоврядування в Українських землях у складі Російської імперії	
Місьцеве самоврядування в Україні після Жовтневої революції	
Формування системи місцевого самоврядування в незалежній Україні	

Методичні вказівки до розв'язання завдань 5.3–5.5.

При визначенні розміру дотації слід розуміти, що за своєю сутністю дотація є компенсацією держави за втручання її у процес ціноутворення. Тому формула розрахунку має вигляд:

$$D = (C_p - C_y) \times Q_{\text{дом}},$$

де D – розмір дотації на виробництво продукції (послуги), грн;

C_p – реальна ринкова ціна, грн/од.;

C_y – відпускна ціна, що встановлена державою за одиницю продукції, грн/од.;

$Q_{\text{дом}}$ – обсяг виробництва продукції або послуги, що підлягає дотуванню, од.

При визначенні суми субсидії слід виходити з того, що субсидія – це фінансова допомога держави споживачам житлово-комунальних послуг, що її потребують, на сплату частини вартості житлово-комунальних послуг у межах норм їх споживання. З огляду на це, формула розрахунку суми субсидії на місяць є такою:

$$S_{\text{жкп}} = \frac{C_{\text{жкп}}(N) - d \cdot \text{ССД}}{100},$$

де $S_{\text{жкп}}$ – розмір субсидії, що надається споживачу житлово-комунальних послуг на місяць, грн;

$C_{\text{жкп}}(N)$ – вартість житлово-комунальних послуг у межах норм споживання на місяць, грн;

d – обов’язковий відсоток платежу для сплати житлово-комунальних послуг населенням;

ССД – середньомісячний сукупний дохід родини за попередні півроку, грн.

При визначенні обсягів державного замовлення слід виходити з того, що за своєю сутністю державне замовлення – це договір, що укладається від імені держави відповідним міністерством (відомством) з підприємством або організацією на виробництво певного обсягу продукції або надання послуг і що виконавець такого замовлення обирається на конкурсних засадах з тих, хто пропонує найкращі комерційні та технічні умови виконання замовлення держави.

Практичне завдання 5.3.

Постановка завдання.

Визначити розмір дотацій, що надаються хлібозаводу з місцевого бюджету щомісячно, та питому вагу дотацій у реальній ринковій ціні.

Вихідні дані:

1. Хлібозавод працює у тризмінному режимі 30 днів на місяць.
2. Обсяг виробництва хліба, що дотується, за зміну дорівнює:
 - пшеничного – 8 тонн,
 - житнього – 2 тонни.
3. Витрати хлібозаводу на виробництво 1 кг. хліба наведені в таблиці 2.
4. Нарахування на заробітну плату у хлібопекарській галузі встановлені на рівні 38,3%.
5. Норматив рентабельності хлібної продукції: пшеничного хліба - 18 %; житнього хліба - 15%.
6. Відпускна оптова ціна, яка встановлена органами місцевої влади за 1 кг хліба, складає:
 - пшеничного хліба – 2,90 грн,
 - житнього хліба – 2,40 грн.

Таблиця 5.3 – Витрати на виробництво хліба

Витрати	Пшеничний хліб	Житній хліб
Матеріали, грн	1,63	1,82
Експлуатація машин та механізмів, грн	0,52	0,52
Заробітна плата без нарахувань, грн	0,48	0,48
Позавиробничі витрати, % від виробничої собівартості	20,0	20,0

Практичне завдання 5.4.

Постановка завдання:

Визначити річний розмір дотацій хлібозаводу на виробництво хліба, який необхідно передбачити в місцевому бюджеті, та питому вагу дотації в реальній ринковій ціні хліба.

Вихідні дані:

1. Річний обсяг виробництва хліба, що дотується, дорівнює 5.4 (тис. т).
2. Витрати на виробництво 1 кг пшеничного хліба наведені в таблиці 5.
3. Нарахування на заробітну плату в хлібопекарській промисловості встановлені на рівні 37,5%.
4. Норматив рентабельності хліба дорівнює 14,0%.
5. Відпускна оптова ціна за 1 кг хліба, яка встановлена органами місцевої влади, складає 2,95 грн.

Таблиця 5.4 – Річний обсяг виробництва хліба, що дотується

Витрати	Сума, грн.
Матеріали	1,48
Експлуатація машин та механізмів	0,85
Заробітна плата без нарахувань	0,47
Позавиробничі витрати	0,40

Практичне завдання 5.5.

Постановка завдання:

Визначити розмір субсидії на житлово-комунальні послуги, яку потрібно надати власнику житла на місяць, та суму коштів, яку повинен сплатити власник житла за отримані житлово-комунальні послуги після отримання субсидії.

Вихідні дані:

1. Сім'я власника житла складається з 3 осіб, у тому числі однієї дитини непрацездатного віку.
2. Сім'я відповідає вимогам щодо надання субсидії.
3. Сукупний дохід сім'ї за останні півроку дорівнював 12700 грн.
4. Сім'я отримує певні житлово-комунальні послуги, вартість яких на місяць складає 488,5 грн, у тому числі у межах норми споживання – 469,7 грн.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що Ви розумієте під поняттям «місцеве самоврядування»?
2. Яка відмінність між базовим і регіональним рівнями місцевого самоврядування?
3. Що Ви розумієте під поняттями «адміністративно-територіальна автономія» і «національно-територіальна автономія»?
4. Чим англосаксонський тип місцевого самоврядування відрізняється від континентального?
5. У чому полягає сутність американських муніципальних моделей «мер–рада (сильний мер)» і «мер–рада (слабкий мер)»?
6. Чим комісійна форма муніципальної моделі відрізняється від моделі «рада–менеджер»?

7. У чому полягає сутність концепції муніципальної моделі, вираженої в Положенні про бургомістра?

8. Яка відмінність між німецькими муніципальними моделями, вираженими в північнонімецькому та південнонімецькому положеннях?

9. Яка відмінність між базовим і регіональним рівнями самоврядування в Україні?

10. Яка відмінність між представницькими й виконавчими компетенціями органів місцевого самоврядування в Україні?

11. Які ви знаєте шляхи забезпечення управлінської ефективності органів місцевого самоврядування в Україні?

12. Які ви знаєте моделі німецької системи самоврядування?

13. Назвіть основні риси англосаксонської моделі самоврядування.

14. Яких ви знаєте представників уряду на рівні регіональної та місцевої влади?

15. У чому полягає особливість виконання державою функцій щодо забезпечення прав і свобод громадян України?

16. Навести поняття й основні характеристики громадянства в Україні.

17. Яким чином організовано систему закріплення прав, свобод та обов'язків громадян в Україні?

18. Які основні засади відносин громадян і органів державного управління в Україні?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Господарсько-правовий механізм діяльності територій із спеціальним статусом.

2. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління.

3. Особливості здійснення самоврядування в місті Києві.

4. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.

5. Всесвітня Декларація та Європейська Хартія місцевого самоврядування: суть та вплив на розвиток демократії в різних країнах світу.

6. Міжкраїновий аналіз реалізації принципів самоврядування.

7. Роль самоврядування, громадських організацій, органів масової інформації в посиленні громадського контролю.

8. Державне регулювання суспільних процесів: суть, важелі, методи та роль в державному управлінні.

Змістовий модуль 3. Взаємодія центральних і регіональних органів державного управління та менеджмент органу державної влади

Тема 6. Внутрішня організація та ефективність управління органу державної влади

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 5–10 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 10–15 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдання 6.1.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 60 хвю контрольна робота за 2-м змістовним модулем.

5-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо практичного використання законодавчих актів, форм і методів державного та регіонального управління, а також місцевого самоврядування для аналізу та вирішення державних, місцевих і регіональних проблем.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми набуття студентами практичних навичок щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних положень за визначеною проблематикою.

Практичне завдання 6.1.

Заповніть табл. 6.1.

Таблиця 6.1 – Характеристика урядів різних країн

Признак класифікації	Класифікація	Особливості
Форми уряду	Парламентські країни	
	Президентські країни	
	Дуалістична модель	
Види урядів	За партійним складом	
	Залежно від підтримки уряду парламентом	
Порядок формування уряду	Парламентський порядок	
	Позапарламентський порядок	
Повноваження уряду	–	
Відповідальність уряду	–	

Зробить висновки.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

2. Значення органів державної влади в підвищенні ролі держави в економіці.
3. Контролінг у системі внутрішньої організації управління органу державної влади.
5. Культура й етика діяльності органів державної влади.
7. Особливості менеджменту щодо забезпечення ефективності управління органу державної влади.
8. Впровадження інновацій в організації управління органу державної влади.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Регулювання розвитку територій в Україні.
2. Регулювання інституціональної структури та власності в Україні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 (2 год.)

План заняття:

- 1-й етап. Протягом 15–20 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.
- 2-й етап. Протягом 45–50 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 6.2–6.3.
- 3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.
- 4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне семінарське заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо практичного використання законодавчих актів, форм і методів державного та регіонального управління, а також місцевого самоврядування для аналізу та вирішення державних, місцевих і регіональних проблем.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми набуття студентами практичних навичок щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних положень за визначеною проблематикою.

Практичне завдання 6.2

Вихідні дані

У місті N місцева адміністрація вирішила провести свято – день міста, а також завдяки цьому поповнити місцевий бюджет. Треба вирішити, де проводити свято – на свіжому повітрі на площі чи в будівлі місцевого театру.

Фінансовий результат залежить від погоди, яка буде в день свята. При гарній сонячній погоді свято на площі збере багато учасників і місцевий бюджет отримає значний прибуток. Але якщо піде дощ, то учасників свята буде значно менше і прибуток теж зменшиться. Другий варіант – свято в театрі. Цей варіант є значно кращим, якщо піде дощ – святкувати під дахом значно краще, ніж під парасолькою. Але в сонячну погоду мешканці міста не захочуть святкувати у будівлі.

Таким чином, кожний із двох варіантів має плюси і мінуси. Для того, щоб прийняти рішення методом платіжної матриці, не вистачає такої кількісної інформації:

- 1) наскільки ймовірно у день свята сонячна погода і наскільки – дощ;
- 2) які фінансові результати свята будуть при різних варіантах поєднання погоди та місця проведення свята. А таких поєднань всього чотири: сонячно – проведення свята на свіжому повітрі на площі, свято під дощем, в театрі при сонячній погоді, в театрі під час дощу.

На перше запитання місцева адміністрація доручає відповісти місцевому гідрометцентру, на друге – групі із режисерів свята, бухгалтерів та представників дорогих фірм. Підготовдені відповіді, що зображені в табл. 6.2.

Таблиця 6.2 – Прибуток міста при різних варіантах проведення свята

Погода	Свято на площі	Свято в театрі
Сонячно (60%)	100 тис. грн	75 тис. грн
Дощ (40%)	20 тис. грн	50 тис. грн

Завдання: виберіть найбільш ефективний варіант проведення свята, з використанням методу платіжної матриці.

Практичне завдання 6.3

Перед місцевою владою гіпотетичного селища стоїть проблема закупівлі двох автобусів для програми «Шкільний автобус». Розглядаються варіанти купівлі таких автобусів: NEOPLAN (Німеччина), Isuzu (Японія), ГАЗ-ПУТА (Росія), Mercedes Benz (Німеччина), MAN (Німеччина). Визначте можливі критерії обмеження (не більше трьох), критерії вибору (не більше чотирьох) та їх вагу для вирішення цієї проблеми. Результати занесіть у таблицю та підготуйте необхідні дані для її заповнення.

Методичні рекомендації до завдання 6.3.

Вага кожного оціночного критерію знаходиться у межах від 0 до 1, а їх сума за чотирма критеріями дорівнює одиниці. Бали відповідності кожної марки автобуса оціночним критеріям виставляються у діапазоні від 1 до 10. Скоректовані бали за кожним автобусом визначаються перемноженням балів за відповідність оціночному критерію і вагою цього критерію. Автобус тієї марки, який отримає найбільшу кількість скоректованих балів, і є найбільш оптимальним для закупівлі.

Таблиця 6.3 – Таблиця формалізації управлінського рішення

Критерії обмеження:

- 1).....
- 2).....
- 3).....

Критерії вибору	Вага критерію	Автобус 1 (бали)	...	Автобус 5 (бали)	Автобус 1 (скоректовані бали)	Автобус 5 (скоректовані бали)
1							
2							
3							
4							
Загалом	1,0						

Завдання: виберіть найбільш ефективний варіант купівлі автобуса з використанням методу платіжної матриці.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні критерії спеціальної соціальної ефективності органу державної влади та охарактеризуйте їх.
2. Проаналізуйте технологічні процедури прийняття рішень в органі державного управління та можливості їх вдосконалення.
3. Методи і моделі підвищення ефективності управлінських рішень в органі державного управління.
4. Орган державного управління як об'єкт організації: суть, специфіка та повноваження.
5. Суть і особливості менеджменту органу державної влади.
6. Суть функціонального аналізу діяльності органу державної влади.
7. Формування програми діяльності органу державної влади.
8. Інформаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади.
9. Наведіть підходи до оцінювання ефективності діяльності органу державної влади.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Специфіка прийняття рішень у державних установах (організаціях).
2. Управління людськими ресурсами в державній організації.
3. Державна організація в менеджменті.
4. Діяльність державного керівника в організації.
5. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації державного управління.

Тема 7. Державна служба в Україні

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5 (2 год)

План заняття:

1-й етап. Протягом 15–20 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 45–50 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 7.1–7.4.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне практичне заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо практичного використання законодавчих актів, форм і методів для аналізу та вирішення проблем функціонування державної служби в Україні.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми набуття студентами практичних навичок щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних положень за визначеною проблематикою.

Завдання 7.1.

Підготуйте доповіді з етики державного службовця в Україні та інших країнах світу (США, Великобританії, Франції тощо).

Завдання 7.2. Проаналізувати закони «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування» та визначити відмінності у порядку прийняття, проходження та припинення служби.

Завдання 7.3. З'ясуйте спільні та відмінні ознаки, а також співвідношення таких понять:

«публічна служба»;

«державна служба»;

«муніципальна служба»;

«служба в органах місцевого самоврядування»;

«патронатна служба».

У яких нормативно-правових актах містяться визначення зазначених вище понять?

Завдання 7.4. Використовуючи закон України «Про державну службу», положення «Про формування кадрового резерву для державної служби» та типовий порядок «Оцінювання результатів службової діяльності державних

службовців», визначити, які обмеження існують при проходженні публічної служби.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні напрями державної політики у сфері державної служби.
2. Основні обов'язки, повноваження та права державних службовців.
3. Як класифікуються посади державних службовців?
4. Які існують ранги державних службовців? Хто присвоює ранги державним службовцям?
5. Визначити правовий статус державних службовців, державних органів та їх апарату.
6. Визначити критерії прийняття службовців на державну службу.
7. Надати визначення «Кадровий резерв державної служби». Як формується кадровий резерв?
8. Основні етапи підготовки кадрового резерву державних службовців.
9. Матеріальне, соціально-побутове та пенсійне забезпечення державних службовців.
10. Методи, підходи оцінювання державних службовців.
11. Яку відповідальність та види покарання несуть державні службовці?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Державна служба – реципієнт нових технологій сучасного менеджменту.
2. Значення держслужбовців у підвищенні ролі держави в економіці.
3. Контролінг у системі державної служби.
4. Проходження державної служби і забезпечення її професіоналізації.
5. Культура й етика діяльності органів державної влади.
6. Підготовка фахівців з документально-інформаційного забезпечення державного управління.
7. Особливості менеджменту в державній службі.
8. Впровадження інновацій у системі державної служби.

Тема 8. Відносини органів публічної влади в системі державного управління

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 (2 год.)

План заняття:

1-й етап. Протягом 5–10 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 55–60 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 8.1–8.5.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 5 хв. коментарі до домашнього завдання на наступне семінарське заняття.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо практичного використання законодавчих актів, форм і методів державного та регіонального управління, а також місцевого самоврядування для аналізу та вирішення державних, місцевих і регіональних проблем.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми набуття студентами практичних навичок щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних положень за визначеною проблематикою.

Практичне завдання 8.1.

Заповніть табл. 8.1.

Таблиця 8.1 – Порівняльна характеристика бюрократичної системи управління та моделі державного менеджменту

Критерії відмінності	Модель управління	
	Система бюрократичного управління	Модель державного менеджменту
Зосередження уваги, зусиль і ресурсів	На власних потребах і перспективах	На потребах і перспективах споживача
Тип внутрішніх структури і відносин		
Спосіб оцінки власної діяльності й ефективності		
Гнучкість структури		
Зворотній зв'язок		
Структура розподілу праці		

Практичне завдання 8.2.

Складіть схему за назвою «Напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади».

Практичне завдання 8.3.

Підготуйте доповідь за темою «Формування відносин органів публічної влади у країнах Західної Європи» (Німеччина, Австрія, Франція) та США.

Практичне завдання 8.4.

На основі аналізу конкретної ситуації, яка стосується органу державної влади (рис. 8.1), виконайте такі завдання:

Рисунок 8.1 – Структура головного фінансового управління Харківської обласної державної адміністрації

1. Сформулюйте місію органу виконавчої влади або місцевого самоврядування (далі — «організації»), базуючись на інтересах, сподіваннях та цінностях виборців (населення) регіону.
2. Визначте компоненти факторів зовнішнього оточення організації.
3. Виявіть зв'язки між виборцями (населенням) та організацією.
4. Визначте складові системи менеджменту організації.
5. Дайте аналіз навколишнього середовища організації.
6. Дайте оцінку наявної організаційної структури.
7. Сформулюйте реальну стратегію організації.
8. Побудуйте організаційну структуру, яка спроможна реалізувати стратегію організації.
9. Розробіть модель інформаційного і комунікаційного забезпечення організації та її зв'язків з громадськістю.

Практичне завдання 8.5.

На основі аналізу структури Львівської міської ради виконайте такі завдання:

1. Сформулюйте місію органу виконавчої влади або місцевого самоврядування (далі - «організації»), базуючись на інтересах, сподіваннях та цінностях виборців (населення) регіону.
2. Визначте компоненти факторів зовнішнього оточення організації.
3. Виявіть зв'язки між виборцями (населенням) та організацією.
4. Визначте складові системи менеджменту організації.
5. Дайте аналіз навколишнього середовища організації.
6. Дайте оцінку наявної організаційної структури.
7. Сформулюйте реальну стратегію організації.
8. Побудуйте організаційну структуру, яка спроможна реалізувати стратегію організації.
9. Розробіть модель інформаційного і комунікаційного забезпечення організації та її зв'язків з громадськістю.

СТРУКТУРА ЛЬВІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Департаменти:

- адміністрація міського голови;
- адміністративних послуг;
- гуманітарної політики;
- економічного розвитку;
- житлового господарства та інфраструктури;
- містобудування;
- розвитку;
- фінансової політики;
- юридичний.

Інспекції:

- державного архітектурно-будівельного контролю в м. Львові.

Управління:

- архівний відділ;
- відділ «Служба у справах дітей»;
- відділ професійної освіти;
- організаційне управління;
- управління «Секретаріат ради» ;
- управління адміністрування місцевих та залучених фінансів;
- управління адміністрування послуг;
- управління архітектури та урбаністики;
- управління безпеки міста;
- управління внутрішньої політики;
- управління державної реєстрації;
- управління екології та ландшафтного планування;
- управління економіки;

- управління житлового господарства;
- управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення;

- управління земельних ресурсів;
- управління інвестицій та проектів;
- управління інженерного господарства;
- управління інформаційних послуг;
- управління інформаційних технологій;
- управління інформаційної політики та зовнішніх відносин;
- управління капітального будівництва;
- управління комунальної власності;
- управління культури;
- управління молоді та спорту;
- управління освіти;
- управління охорони здоров'я;
- управління охорони історичного середовища;
- управління персоналом;
- управління правової роботи;
- управління регулювання забудови;
- управління соціального захисту;
- управління транспорту;
- управління туризму;
- управління фінансів;
- управління фінансового контролю.

Районні адміністрації:

- Галицька райадміністрація;
- Залізнична райадміністрація;
- Личаківська райадміністрація;
- Сихівська райадміністрація;
- Франківська райадміністрація;
- Шевченківська райадміністрація.

Комунальні підприємства:

- ВАТ «Львівобленерго» ;
- Комунальна установа «Інститут міста»;
- ЛКП «Залізничне теплоенерго»;
- ЛКП «Лев» ;
- ЛКП «Львівелектротранс»;
- ЛКП «Львівсвітло»;
- ЛКП «Міський центр інформаційних технологій»;
- ЛМКП «Львівводоканал»;
- ЛМКП «Львівтеплоенерго»;
- ПАТ «Львівгаз»;
- КП «Адміністративно-технічне управління»;
- ЛКНП «Центр розвитку туризму»;

- ЛКП «Агенція з підготовки подій»;
- ЛКП «Археологічно-архітектурна служба м. Львова»;
- ЛКП «Архітектурно - планувальне бюро»;
- ЛКП «Виробничо-реставраційний комбінат обрядових послуг»;
- ЛКП «Віра»;
- ЛКП «Збиранка»;
- ЛКП «Зелений Львів»;
- ЛКП «Інститут просторового розвитку»;
- ЛКП «Каменярь-Центр»;
- ЛКП «Кіноцентр»;
- ЛКП «Львівавтодор»;
- ЛКП «Львівспецкомунтранс»;
- ЛКП «Львівський центральний парк культури і відпочинку»;
- ЛКП «Музей «Личаківський цвинтар»»;
- ЛКП «Муніципальна дружина»;
- ЛКП «Привокзальне»;
- ЛКП «Ратуша-сервіс»;
- ЛКП «Рембуд»;
- ЛКП «Сріблястий»;
- ЛКП «Супутник Левандівський»;
- ЛКП «Центр земельного кадастру та землеустрою»;
- ЛКП «Шляхово-ремонтне підприємство Залізничного району»;
- Львівське комунальне ремонтно-аварійне підприємство.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте засоби забезпечення законності в державному управлінні.
2. Обґрунтуйте співвідношення законності, раціональності й правопорядку в державному управлінні.
3. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади.
4. Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами й організаціями.
5. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування із судовими та правоохоронними органами: органами Служби безпеки України, органами прокуратури, органами внутрішніх справ.
6. Залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контролі за функціонуванням органів влади.
7. Громадянин в державному управлінні. Поняття і основні характеристики громадянства.
8. Взаємовідносини громадян і органів державного управління.
9. Організація роботи із запитами громадян.

10. Взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.

11. Здійснення нагляду за діяльністю об'єднань громадян.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Права, свободи й обов'язки громадян: система закріплення.

2. Державні та адміністративні послуги з боку органів виконавчої влади та їх правове регулювання.

3. Застосування механізмів ефективності менеджменту в організації відносини органів публічної влади в системі державного управління.

4. Види планування в державному управлінні.

Тема 9. Реформування системи державного та регіонального управління

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6 (2 год.)

План заняття:

1-й етап. Протягом 5–10 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача основних теоретичних положень теми.

2-й етап. Протягом 15–20 хв. обговорення студентами під керівництвом викладача результатів виконання завдань 9.1–9.2.

3-й етап. Протягом 5 хв. підведення підсумків і результатів оцінювання роботи студентів.

4-й етап. Протягом 50–55 хв. контрольна робота за змістовним модулем 3.

Мета заняття: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо практичного використання законодавчих актів, форм і методів державного та регіонального управління, а також місцевого самоврядування для аналізу та вирішення проблем взаємовідносин гілок державної влади в Україні у сфері управління та реформування системи державного та регіонального управління.

Зміст заняття. У результаті засвоєння теми набуття студентами практичних навичок щодо роботи з фаховою літературою з метою систематизації та узагальнення основних положень за визначеною проблематикою.

Завдання 9.1

Розробіть схему «Сучасна система органів центральної та місцевої державної влади в Україні». Які зміни відбулися протягом останніх років у структурі влади внаслідок проведення адміністративної реформи в Україні?

Завдання 9.2

Заповніть табл. 9.1.

Таблиця 9.1 – Сучасні моделі державного управління

Моделі державного управління	Характеристика
Англосаксонська	
Німеччина	
Французька	
Скандинавська	
.....	
.....	

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні.
2. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком. Базові форми децентралізації управління.
3. Соціально-ринкова трансформація України та завдання держави щодо формування ефективної системи управління на різних рівнях.
4. Протидія корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.
5. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення системи державного управління;
6. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення системи державного управління зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування державного управління;
7. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення організації на нових засадах державної служби та служби в органах місцевого самоврядування;
8. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів;
9. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення оновлення інституту відповідальності у сфері державного та регіонального управління;
10. Створення сучасного нормативно-правового, наукового та інформаційного забезпечення запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Державне та регіональне управління в контексті трансформаційних і глобалізаційних процесів.
2. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвиненої демократії.
3. Запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадянських послуг.
4. Удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади.
5. Зміст адміністративної реформи в Україні.

3. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів

Під час вивчення дисципліни «Державне та регіональне управління» застосовується поточний модульний (проміжний) контроль і підсумковий (семестровий) контроль знань. Всі вказані види контролю тісно взаємопов'язані та використовуються з метою стимулювання ефективної роботи студентів, забезпечення об'єктивного оцінювання рівня їх знань. Оцінювання знань, умінь та навичок студентів з дисципліни «Державне та регіональне управління» враховує всі види занять, у тому числі лекційні, семінарські та практичні заняття, а також самостійну та індивідуальну роботу. Перевірка та оцінювання знань студентів з дисципліни проводиться кількома методами.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських та практичних занять, а також оцінювання самостійної та індивідуальної роботи. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- рівень засвоєння знань та активність роботи на семінарських (практичних) заняттях;
- виконання завдань для самостійного опрацювання, до яких входять: реферат, оцінка проблемної ситуації в системі державного управління, обґрунтування конкретних пропозицій по вдосконаленню управління;
- виконання модульних завдань під контролем викладача.

Вся діяльність студента під час поточного контролю оцінюється в діапазоні від 0 до 60 балів. Система оцінювання кожного виду навчальної поточної діяльності студента спирається на метод експертних оцінок. При контролі рівня знань та активності роботи студентів на семінарських і практичних заняттях оцінці підлягають:

- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських і практичних заняттях;
- рівень знань, виявлений при написанні експрес-контролю з розуміння дефініцій з державного управління;
- активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські (практичні) заняття.

Протягом семестру за знання навчального матеріалу та активність роботи на семінарських (практичних) заняттях студент може одержати максимально 16 балів. Протягом семестру студент може виступати з доповіддю та здійснювати експертну оцінку прийнятих рішень в державному управлінні. *Активність* студента при обговоренні питань, винесених на семінарські (практичні) заняття, оцінюється за шкалою 1,5; 1; 0 балів в межах семестру. За кожне семінарське заняття студент може отримати максимум 1,5 бали. Виступ з окремою доповіддю чи експертною оцінкою прийнятих державних рішень оцінюється максимально в 1,5 балів. В межах семестру загальна оцінка за знання навчального матеріалу та активність роботи на семінарських (практичних) заняттях залежно від активності студента може збільшуватися на 1,5 або 2 бали.

Оцінювання виконання модульних завдань.

З метою перевірки поточної навчальної роботи студентів усіх форм навчання за допомогою модульного контролю весь навчальний матеріал

дисципліни поділяється на три модулі. Перший змістовний модуль охоплює 1–2, другий – теми 3–6, третій – теми 7–10.

Модульний контроль знань студентів з дисципліни «Державне та регіональне управління» проводиться у формі блочно-модульної письмової контрольної роботи тричі протягом семестру.

Завдання для блочно-модульного контролю знань за модулем містять два блоки. Перша (теоретична) частина містить 3 теоретичні запитання, що охоплюють основні теоретичні положення тем, які вивчалися. Кожна правильна відповідь оцінюється максимально в 2 бали. Друга частина (практична) містить одне практичне завдання, що оцінюється максимально в 4 бали наступним чином:

– 4 бали, якщо завдання розв’язано грамотно, логічно, з наведенням власних прикладів застосування основних теоретичних положень;

– 3 бали, якщо завдання розв’язано непослідовно, нелогічно, без суттєвого обґрунтування, але свідчить про розуміння основних положень матеріалу;

– 0 балів, коли відповідь є неповною, свідчить про відсутність розуміння основних положень матеріалу або відповідь неправильна взагалі або відсутня.

Підсумковий модульний контроль містить такі складові: теоретичну (враховуючи контроль на семінарських заняттях); практичну (враховуючи контроль на практичних заняттях), самостійну та індивідуальну роботу, результати модульних контрольних робіт. Підсумкова оцінка за завданнями блочно-модульного контролю виставляється як сума балів за окремі частини, що входять до його складу, із округленням отриманого остаточного результату до цілого у більший.

Оцінювання виконання індивідуальної роботи студентів (рефератів).

Реферат здається на перевірку викладачеві до 5-го практичного заняття у паперовому варіанті або на електронних носіях. Оцінювання реферату здійснюється за шкалою від 0 до 6 балів і проводиться за такими критеріями:

Виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи є невід’ємною частиною засвоєння дисципліни «Державне та регіональне управління». Оцінювання завдань здійснюється у балах, враховуючи працемісткість, складність завдань. Особлива увага приділяється:

– якості та самостійності, творчості виконання завдань;

– своєчасності подання завдань для перевірки та оцінювання.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю за об’єктивних причин, студенти мають право, за дозволом декана, скласти їх до останнього семінарського (практичного) заняття. Час та порядок складання визначає викладач.

Оцінювання результатів складання іспиту.

Проведення іспиту – це найважливіший метод контролю та оцінювання знань студентів з дисципліни. Умовою допуску до іспиту є виконання всіх обов’язкових робіт та завдань з дисципліни.

Метою іспиту є встановлення фактичної відповідності і оцінювання рівня знань студентів вимогам програми дисципліни.

Завданням іспиту є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни.

Порядок проведення іспиту.

1. Іспит проводиться потоком в письмовій формі за розкладом, який доводиться до студентів за місяць до початку екзаменаційної сесії. Тривалість іспиту – дві академічні години.

2. Кожен студент отримує окремий екзаменаційний білет, завдання з якого він переписує в бланк письмової роботи і дає на них відповіді.

3. Після закінчення іспиту роботи здаються викладачу для перевірки та оцінювання.

4. Місце і час оголошення результатів екзамену доводяться до студентів на початку іспиту. Результати іспиту та загальна підсумкова оцінка доводяться до студентів лектором потоку.

Екзаменаційний білет з дисципліни містить 3 завдання, у тому числі: два теоретичні і одне творче завдання на розкриття або експертної оцінки проблемної ситуації. Завдання екзаменаційного білету розроблені відповідно до програми дисципліни.

На іспит виносяться вузлові, комплексні і проблемні питання дисципліни, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час вирішення практичних задач.

Відповідь студента на кожне із завдань екзаменаційного білету оцінюється за шкалою від 6 до 10 балів.

Бальна оцінка за відповіді на теоретичні питання та експертної оцінки управлінської ситуації здійснюється за наступними критеріями.

– оцінку «10» заслуговують відповіді, в яких: виявляється чітке володіння понятійним апаратом; безпомилково, у достатньому обсязі, глибоко і без ознак плагіату розкривається теоретичний матеріал навчальної програми дисципліни; виявляється знання теорій з означеного питання, нормативної та правової бази, уміння творчо осмислювати світовий досвід, критично оцінювати управлінські рішення по державному управлінню українським суспільством, уміння самостійно формулювати власні оціночні судження та адресні пропозиції з вдосконалення механізму управління.

– оцінку «8» заслуговують відповіді, в яких: виявляється розуміння понятійного апарату; правильно, але недостатньо глибоко, або з несуттєвими помилками, або з ознаками плагіату розкриваються суттєві елементи теоретичного матеріалу навчальної програми дисципліни; неповністю використано теоретичний та фактичний матеріал, не завжди дається адекватна оцінка ситуаціям в державному управлінні, відсутні елементи самостійного творчого осмислення проблем, що розглядаються при вивченні дисципліни державне управління.

– оцінка «б» виставляється за відповіді, в яких: виявляється незнання основного понятійного апарату; не розкриваються суттєві елементи теоретичного матеріалу навчальної програми дисципліни; зміст переважно є плагіатом; припускаються грубі методичні помилки оцінці управлінських рішень та визначенні взаємозалежності між державним управлінням та розвитком суспільства.

У підсумку результати складання іспиту оцінюються в діапазоні 0–40 балів. Якщо екзаменаційна робота студента оцінена менше ніж в 20 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами іспиту (0 балів).

Семестровий контроль з дисципліни «Державне та регіональне управління» проводиться у формі іспиту. Умовою допуску до іспиту є виконання всіх обов'язкових робіт та завдань з дисципліни.

Для підведення підсумків роботи студентів з дисципліни виставляється загальна оцінка, яка враховує оцінки за кожним видом контролю (три оцінки поточного модульного контролю за роботу протягом семестру). Загальна оцінка знань студентів за результатами вивчення дисципліни становитиме 60–100 балів.

Для оцінювання загального рівня знань студентів за дисципліною використовуються такі критерії:

– оцінка «відмінно» («А») ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, вивчення матеріалів не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами стратегічного планування й управління; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Усі завдання самостійної та індивідуальної роботи виконані на високому рівні з творчим підходом, оформлені належним чином та своєчасно подані для оцінювання;

– оцінка «дуже добре» («В») ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому; усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних завдань і ситуацій; ставиться за умов виконання всіх вимог, передбачених для оцінки «відмінно», при наявності незначних помилок, неточностей у розрахунках певних показників завдань або не зовсім повних висновків за одержаними результатами вирішення практичних завдань, завдань самостійної та індивідуальної роботи;

– оцінка «добре» («С») ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних завдань. Практичні завдання виконуються в цілому правильно з використанням типового алгоритму, але при їх виконанні студент припускається окремих помилок;

– оцінка «задовільно» («D») ставиться за недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і ситуацій. Оцінка «задовільно» ставиться за умови, якщо завдання для самостійної та індивідуальної роботи в основному виконані, студент під час занять та заліку продемонстрував розуміння основних положень матеріалу

навчальної дисципліни;

– оцінка «достатньо» («E») ставиться за часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та ситуацій; завдання для самостійної та індивідуальної роботи є частково виконаними, студент під час занять та заліку продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни;

– оцінка «не зараховано з можливістю повторного складання» («FX») ставиться студенту за не опанування значної частини програмного матеріалу; практичні завдання, завдання для самостійної та індивідуальної роботи виконані невірно, або не виконані взагалі;

– оцінка «не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» («F») ставиться за не опанування програмного матеріалу дисципліни та невиконання практичних завдань, завдань для самостійної та індивідуальної роботи.

Для підведення підсумків роботи студентів з навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління» виставляється підсумкова оцінка, яка враховує оцінки за кожним видом контролю (три оцінки поточного модульного контролю за роботу протягом семестру та оцінка за результатами іспиту). Загальна оцінка знань студентів за результатами вивчення дисципліни «Державне та регіональне управління» становить 100–60 балів (за умови, що на іспиті студент набрав не менше 20 балів). Якщо на іспиті студент набрав менше 20 балів, а отже отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

Модульний контроль містить наступні складові: теоретичну, практичну, самостійну та індивідуальну роботу (табл.). Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання екзаменаційних завдань (за умови, що на іспиті студент набрав не менше 20 балів). Якщо на іспиті студент набрав менше 20 балів, а отже отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

До екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах поточного контролю та іспиту. Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в чотирьохбальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у порядку наведеному в табл. 3.1.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання екзаменаційних завдань (за умови, що на іспиті студент набрав не менше 20 балів). Якщо на іспиті студент набрав менше 20 балів, а отже отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати поточного контролю.

До екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах поточного контролю та іспиту. Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в чотирьохбальну та шкалу за системою ECTS здійснюється у порядку наведеному в табл. 3.2.

Таблиця 3.1 – Система оцінки знань студентів за дисципліною
«Управління конкурентоспроможністю підприємства»

№ з/п теми дисципліни	Загальна оцінка max-min балів	Складові модульного контролю, max-min балів			
		Теоретична оцінка	Практична оцінка	Самостійна робота	Індивідуальна робота
1	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
2	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
Разом за модулем 1	12-8	3-2	3-2	6-4	
3	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
4	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
5	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
Разом за модулем 2	18-12	4,5-3	4,5-3	9-6	
6	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
7	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
8	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
9	6-4	1,5-1	1,5-1	3-2	
Разом за модулем 3	24-16	6-4	6-4	12-8	
Індивідуальне завдання	6-4				6-4
Разом за модулями 1, 2, 3	60-40	15-10	13,5-9	25,5-17	6-4
Іспит	Загальна оцінка max-min балів	Складові екзаменаційного білета, max-min балів			
		Теоретична частина		Практична частина	
		20-10		20-10	
Загальна оцінка	100-60				

Таблиця 3.2 – Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Навчально-методичні матеріали до дисципліни

Базові

1. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 30 верес. 2016 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. Паливода А.В., 2016. – 76 с. – (Закони України).
2. Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про асоціації органів місцевого самоврядування»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 22 квітня 2016 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. Паливода А.В., 2016. – 116 с. – (Закони України).
3. Закони України «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації» : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 22 жовтня 2015 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. Паливода А.В., 2015. – 76 с. – (Закони України).
4. Закон України «Про державну службу» чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2016 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. Паливода А.В., 2015. – 88 с. – (Закони України).
5. Трілленберг Вілфрід. Стратегія управління: адміністративний менеджмент у державних управлінських установах : Конспект лекцій і семінарів / В. Трілленберг – Тернопіль : Економічна думка, 2012. – 64 с.
6. Воронкова В. Г. Менеджмент у державних організація : навч. посібник / В. Г. Воронкова. – К. : Професіонал, 2014. – 256 с.
7. Мельнік А. Ф. Менеджмент державних установ і організацій: навч. посібник / А. Ф. Мельнік, А. Ю. Расіна, Н. М. Кривокульська ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Професіонал, 2014. – 464 с.
8. Найдъонов В. С. Основи державного регулювання економіки : навч. посібник на матеріалах України / В. С. Найдъонов – Нежин : Аспект-Поліграф, 2012. – 260 с.
9. Пічугіна Т. С. Державне та регіональне управління : навч. посібник у структур.-логіч. схемах / Т. С. Пічугіна, Л. Д. Забродська, Г. І. Забродська ; Харк. держ. ун-т харч. та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2015. – 329 с.
10. Державне та регіональне управління : тестовий тренінг для самостійної роботи студентів з підготовки до аудиторних практичних занять з дисципліни за освітнім ступенем бакалавр / Т. С. Пічугіна, Л. Д. Забродська, Г. І. Забродська. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 88 с.
11. Рубцов В. П. Державне управління та державні установи : навч. посібник для дист. навч. / В. П. Рубцов, Н. І. Перинська. – К. : Україна, 2014. – 440 с.
12. Цуруль О. А. Менеджмент у державних організаціях : навч. посібник / О. А. Цуруль. – К. : КНЕУ, 2012. – 142 с.

Допоміжні

13. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посібник / В. Г. Бодров, О. М. Софронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2011. – 520 с.
14. Кузнецова И. А. Государственное и муниципальное управление : конспект лекцій / И. А. Кузнецова – М. : Эксмо, 2014. – 160 с.
15. Діловодство у державних установах : збірник інструкцій / упоряд. Є. К. Пашутинський. – 2-е вид., змін. – К. : КНТ, 2014. – 596 с.
16. Общий и специальный менеджмент : учебник / общ. ред. А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрухин. – М. : РАГС, 2011. – 568 с.
17. Основи держави і права України : навч. посібник / укл. колектив авторів юридичного факультету УАБС : за ред. В. В. Сухоноса. – Суми : Університетська книга, 2013. – 388 с.
18. Прієшкіна О. В. Місцеве самоврядування в Україні. Правове регулювання безпосередньої демократії : навч. посібник / О. В. Прієшкіна. – К. : Кондор, 2014. – 336 с.
19. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 688 с.
20. Адмінреформа: перелік центральних органів виконавчої влади та схема їх взаємодії / Затверджено Указом Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010. – К. : Паливода А. В., 2010. – 26 с. – (Закони України).

Ресурси мережі Інтернет

21. Державний комітет статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
23. Державне управління: теорія та практика. Засновник Національна академія державного управління при Президентіві України. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/>.
24. Державне управління: удосконалення та розвиток Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com>.
25. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр/рос) від 15.10.1985 (редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
26. Про всеукраїнський та місцеві референдуми : Закон України від 03.07.1991 № 1286-ХІІ (редакція від 01.01.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

27. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 586-XIV (редакція від 19.05.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

28. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (редакція від 07.08.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

29. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 (редакція від 23.07.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

30. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР (редакція від 15.07.1997 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

31. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14.04.2000 № 599/2000 (редакція від 14.04.2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

32. Радник. Український юридичний портал. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/derj-ubr>.

33. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

34. Территориальное управление: государственное, региональное, муниципальное [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vasilieva.narod.ru/>.

27. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

Навчальне електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних і семінарських занять
із дисципліни
для студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Укладач

ЗАБРОДСЬКА Любов Давидівна

Відповідальний за випуск зав. кафедр менеджменту організацій д-р екон. наук,
проф. Т.С. Пічугіна

Техн. редактор А.О. Гончарова

План 2018 р., поз. 149

Підп. до друку 10.04.2018 р. Один електронний оптичний диск (CD-ROM);
супровідна документація. Об'єм даних 844 КБ. Тираж 100 прим.

Видавець і виготівник
Харківський державний університет харчування та торгівлі
вул. Клочківська, 333, м. Харків, 61051.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4417 від 10.10.2012 р.